Pärimine

Estónsko

1 Kuidas koostatakse surma puhuks tehtud korraldus (testament, ühine testament, pärimisleping) vara üleminekuks?

Surma puhuks saab pärandaja korraldusi teha testamendi või pärimislepinguga. Testament võib olla notariaalne või kodune. Testaator võib testamendi või mõne selle osa igal ajal tühistada hilisema testamendi või pärimislepinguga. See ei kehti abikaasade vastastikuse testamendi kohta, mille muutmisele ja kehtetuks tunnistamisele kehtivad erireeglid.

Notariaalne testament

Notariaalne testament on notari tõestatud testament või testaatori koostatud ja notarile kinnises ümbrikus hoiule antud testament.

Notariaalselt tõestatud testamendi puhul notar tõestab testamendi, mille ta on koostanud testaatori tahteavalduse järgi või mille testaator on ise koostanud ja esitab notarile tõestamiseks. Testaator peab sellisele testamendile alla kirjutama notari juuresolekul.

Notariaalselt tõestatud vormis võib teha testamendi ka vähemalt 15 aasta vanune alaealine, kes ei vaja selleks oma seadusliku esindaja nõusolekut.

Notari hoiule antud testamendi puhul annab testaator isiklikult notarile hoiule oma viimse tahteavalduse kinnises ümbrikus ning kinnitab notarile, et see on tema testament. Sellisel juhul koostab notar testamendi hoiule andmise kohta notariaalakt, millele kirjutavad alla testaator ja notar. Testaator võib notari hoiule antud testamendi igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise kohta koostab notar notariaalakti, millele kirjutavad alla testaator ja notar.

Notariaalsete testamentide kehtivusel ajalisi piiranguid ei ole, st see kehtib kuni seda pole muudetud ega tühistatud.

Kodune testament

Kodune testament võib olla tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testament või omakäeliselt kirjutatud testament.

Tunnistajate juuresolekul allakirjutatud koduse testamendi teksti ei pea testaator ise koostama (samuti ei pea see olema koostatud omakäeliselt), kuid ta peab selle alla kirjutama vähemalt kahe teovõimelise tunnistaja juuresolekul ning testamendis ära märkima testamendi tegemise kuupäeva ja aasta.

Tunnistajad peavad olema testamendi allakirjutamise juures üheaegselt. Tunnistajatele peab testaator teatama, et nad on kutsutud tunnistajateks testamendi tegemise juurde ning et testament sisaldab tema viimset tahet. Ei ole nõutav, et tunnistajad teaksid testamendi sisu. Kohe pärast seda, kui testaator on testamendile alla kirjutanud, kirjutavad sellele alla ka tunnistajad. Tunnistajad kinnitavad oma allkirjaga, et testaator on testamendile ise alla kirjutanud ja et nende arusaamise kohaselt on testaator teo- ja otsustusvõimeline. Tunnistajaks ei või olla isik, kelle enda või kelle üleneja või alaneja sugulase, venna või õe või nende alaneja sugulase või abikaasa või abikaasa üleneja või alaneja sugulase kasuks testament tehakse.

Omakäelise koduse testamendi peab testaator ise kirjutama algusest lõpuni oma käega (ei tohi olla trükitud ega muul viisil mehaaniliselt koostatud) ja märkima ära testamendi tegemise kuupäeva ja aasta. Omakäeliselt kirjutatud testamendile kirjutab testaator ise alla.

Testaator võib kodust testamenti ise hoida või anda selle hoidmiseks teisele isikule.

Kodune testament muutub kehtetuks, kui on möödunud kuus kuud selle koostamisest ja testaator on sel ajal elus. Kui koduses testamendis ei ole märgitud selle tegemise kuupäeva ega aastat ning ka muul viisil ei ole võimalik tuvastada testamendi tegemise aega, on testament tühine.

Abikaasade vastastikune testament

Abikaasade vastastikune testament on testament, mille abikaasad teevad ühiselt ning milles nad nimetavad teineteist vastastikku pärijaks või teevad surma puhuks pärandi kohta muid korraldusi.

Abikaasad võivad abikaasade vastastikuses testamendis, millega nad on teineteist vastastikku ainupärijaks nimetanud, määrata, kellele läheb üleelanud abikaasa pärand üle tema surma korral.

Abikaasade vastastikune testament peab olema notariaalselt tõestatud. Sellise testamendi koostab notar abikaasade tahteavalduse kohaselt ja abikaasad peavad sellele alla kirjutama notari juuresolekul.

Abikaasade vastastikuses testamendis sisalduva vastastikuse korralduse võib mõlema abikaasa eluajal kumbki abikaasa ühepoolselt tühistada. Testament, millega tühistatakse nimetatud korraldus, peab olema notariaalselt tõestatud. Korraldus loetakse tühistatuks, kui teine abikaasa on kätte saanud notariaalses korras edastatud teate korralduse tühistamise kohta. Pärast abikaasa surma saab teine abikaasa vastastikuse korralduse tühistada üksnes juhul, kui ta loobub pärandist, mis talle vastastikuse testamendi alusel määrati.

Abikaasade vastastikune testament muutub kehtetuks, kui abielu on lõppenud enne pärandaja surma. Samuti siis, kui pärandaja oli enne oma surma esitanud kohtule abielu lahutamise nõude või andnud abielu lahutamiseks oma kirjaliku nõusoleku või ta oli õigustatud nõudma abielu kehtetuks tunnistamist ning oli esitanud kohtule sellekohase nõude.

Pärimisleping

Pärimisleping on pärandaja ja teise isiku kokkulepe, millega pärandaja nimetab teise lepingupoole või muu isiku oma pärijaks või määrab talle annaku, sihtkäsundi või sihtmäärangu. Pärimislepingu võivad sõlmida ka pärandaja ja tema seadusjärgse pärija selle kohta, et seadusjärgne pärija loobub pärimisest.

Pärimisleping võib sisaldada ka pärandaja ühepoolseid korraldusi ning sellisel juhul kohaldatakse nende suhtes testamendi kohta sätestatut.

Pärimislepingu koostab ja tõestab notar. Pärimisleping allkirjastatakse notari juuresolekul.

Pärimislepingu või selles sisalduva korralduse võib lepingupoolte eluajal tühistada lepingu sõlminud isikute vahelise notariaalselt tõestatud kokkuleppega või uue pärimislepinguga.

Kui pärimislepingu sõlmimisel esines asjaolu, mis annab vastavalt tsiviilseadustiku üldosa seadusele aluse pärimislepingu tühistamiseks, võib pärast pärandaja surma pärimislepingu tühistamist nõuda ka isik, kes oleks õigustatud pärima pärimislepingu või selles sisalduva korralduse kehtetuse korral.

Lisaks on võimalik pärimislepingust taganeda. Pärandaja võib pärimislepingust taganeda, kui taganemisõigus on pärimislepinguga kokku lepitud. Samuti siis, kui õigustatud isik on pärandaja, tema abikaasa või pärandaja alaneja või üleneja sugulase vastu toime pannud kuriteo või kui teine lepingupool rikub tahtlikult oma seadusest tulenevat pärandaja ülalpidamise kohustust. Pärandajal on taganemisõigus ka olukorras, kus pärimisleping on sõlmitud, pidades silmas pärimislepingu pooleks oleva isiku kohustust, mis seisneb pärandajale tema eluajal korduvate kohustuste täitmises, eelkõige ülalpidamise tagamises, ning kohustatud isik rikub kohustust tahtlikult ja oluliselt. Pärimislepingust taganemine toimub teisele lepingupoolele notariaalselt tõestatud avalduse tegemisega. Vastastikuse pärimislepingu korral muutub juhul, kui taganemisõigus on pärimislepinguga kokku lepitud, ühe lepingupoole taganemisel kogu

leping kehtetuks, välja arvatud juhul, kui pärimislepingust ei tulene teisiti. Vastastikuse pärimislepingu korral lõpeb taganemisõigus teise lepingupoole surmaga. Pärast lepingupoole surma võib teine pärimislepingu pool oma korralduse ühepoolselt tühistada üksnes juhul, kui ta loobub talle pärimislepinguga eraldatust.

2 Kas korraldus tuleb registreerida? Kui jah, siis kuidas?

Notariaalsed testamendid ja pärimislepingud registreeritakse alati pärimisregistris hiljemalt järgmisel tööpäeval notariaalakti tõestamisest. Lisaks sellele on notaril kohustus registreerida pärimisregistris ka pärimislepingu muutmise, lõpetamise kokkulepped ning pärimislepingust taganemise avaldused. Registreerimiskohustuse rikkumine testamendi kehtivust ei mõjuta.

Koduse testamendi tegemise võib soovi korral pärimisregistris registreerida testaator või iga isik, kellel on andmeid koduse testamendi kohta ja kellel on testaator palunud kande teha. Koduste testamentide registreerimine pärimisregistris ei ole kohustuslik.

Notariaalsed testamendid ja pärimislepingud registreerib pärimisregistris notar, kes on testamendi või pärimislepingu tõestanud või kellele on testament hoiule antud. Selleks teeb notar kande pärimisregistris või esitab pärimisregistrile vastavasisulise teatise. Alates 01.01.2015 notarid enam pärimisregistrile teatist ei esita vaid nad muudavad pärimisregistri andmeid vastavasisuliste kannete tegemisega.

Koduse testamendi kohta võib andmed riigiportaali kaudu pärimisregistrisse kanda iga isik, kellele on teada antud testamendi tegemisest ja palutud teha vastav kanne.

3 Kas surma puhuks tehtavatele korraldustele esineb muid piiranguid (nt pärandi sundosa)?

Testamendi tegemisele üldjoontes piiranguid ei kehti. Samuti ei ole üldjuhul piiratud testaatori enda käsutusõigus, kui ta on teinud testamendi.

Testeerimisvabaduse piiranguks on sundosa instituut, mis piirab pärandaja vabadust jätta oma vara temale meelepärastele pärijatele. Õigus nõuda pärijatelt sundosa tekib, kui pärandaja on testamendi või pärimislepinguga jätnud seaduse järgi pärima õigustatud alaneja sugulase, oma vanemad või abikaasa, kelle suhtes pärandajal oli surma hetkel perekonnaseadusest tulenev kehtiv ülalpidamiskohustus, pärandist ilma või on nende pärandiosi vähendanud võrreldes sellega, mille nad oleksid saanud seadusjärgse pärimise korral. Seega on sundosa saajal võlaõiguslik nõue pärijate vastu. Nõue seisneb selles, et sundosa saama õigustatud isik võib nõuda pärandvara väärtusest lähtuvalt sundosa suuruse rahasumma maksmist. Sundosa õigust maksma panev isik ei ole pärija. Sundosa suuruseks on pool pärandiosa väärtusest, mille pärija oleks seadusjärgse pärimise korral saanud, kui pärandi oleksid vastu võtnud kõik seadusjärgsed pärijad.

Pärandaja abikaasa võib lisaks oma pärandiosale nõuda isikliku kasutusõiguse seadmist kinnisasjale, mis oli abikaasade ühine kodu, eeldusel, et pärandaja abikaasa elujärg pärimise tõttu halveneks. Tulenevalt Riigikohtu praktikast on vastav nõudeõigus pärandaja abikaasal olenemata sellest, kas abikaasa midagi lisaks pärib või mitte ja kas pärimine toimub testamendi (ja) või seaduse järgi.

4 Kui surma puhuks ei ole korraldust tehtud, kes pärib siis ja kui palju?

Päritakse seaduse järgi, kui pärandaja ei ole jätnud kehtivat testamenti või pärimislepingut. Kui pärandaja testament või pärimisleping ei ole tehtud kogu vara kohta, päritakse ülejäänud osa seaduse järgi. Seadusjärgseteks pärijateks on pärandaja abikaasa ja sugulased, kes pärivad kolmes järjekorras. Abikaasa pärib seadusjärgsete pärijatega koos.

Esimeses järjekorras pärivad pärandaja alanejad sugulased (pärandaja lapsed ja lapsendatud lapsed, lapselapsed jne). Pärandaja esimese järjekorra pärijate kõrval pärib abikaasa võrdselt pärandaja lapse osaga, kuid mitte vähem kui ühe neljandiku pärandist.

Juhul kui esimese järjekorra pärijaid ei ole, siis pärivad teises järjekorras pärandaja vanemad ja nende alanejad sugulased (pärandaja vennad ja õed). Kui pärandi avanemise ajal on pärandaja mõlemad vanemad elus, pärivad nad kogu pärandi võrdsetes osades. Kui pärandi avanemise ajal pärandaja isa või ema ei ole elus, astuvad surnud vanema asemele tema lapsed ja lapsendatud lapsed ja lapselapsed jne. Pärandaja teise järjekorra pärijate kõrval pärib abikaasa poole pärandvarast.

Juhul kui teise järjekorra pärijaid ei ole, siis pärivad kolmandas järjekorras pärandaja vanavanemad ja nende alanejad sugulased (ehk pärandaja tädid ja onud). Kui pärandi avanemise ajal on elus kõik vanavanemad, pärivad nad kogu pärandi võrdsetes osades. Kui pärandi avanemise ajaks on isa- või emapoolne vanavanem surnud, astuvad tema asemele lapsed ja lapsendatud lapsed ja lapselapsed jne. Kui tal neid ei ole, pärib tema osa sama poole teine vanavanem. Kui ka teine vanavanem on surnud, pärivad tema lapsed ja lapsendatud lapsed ja lapselapsed jne. Kui pärandi avanemise ajaks on surnud mõlemad isa- või emapoolsed vanavanemad ning neil ei ole alanejaid sugulasi, pärivad teise poole vanavanemad või nende lapsed ja lapsendatud lapsed ja lapselapsed jne. Alanejate sugulaste astumisel oma vanemate asemele kohaldatakse esimese järjekorra pärijate kohta käivaid sätteid.

Juhul kui pärandaja oli abielus ja tal ei ole esimese ega teise järjekorra pärijaid, siis pärib abikaasa kogu pärandaja vara.

Juhul kui seadusjärgseid pärijaid ega abikaasat ei ole, siis on seadusjärgseks pärijaks pärandi avanemise koha kohalik omavalitsus. Pärandi avanemise kohaks on pärandaja viimane elukoht. Juhul kui pärandaja viimane alaline elukoht oli välisriigis, kuid pärimisele kohaldatakse Eesti õigust, siis on seadusjärgseks pärijaks Eesti Vabariik.

5 Milline ametiasutus on pädev:

5.1 pärimisasjades?

Eestis viib pärimismenetluse läbi Eesti notar, kelle juures on algatatud pärimismenetlus ning kui pärandaja viimane elukoht oli Eestis. Menetluse algatamise kohta teeb notar kande pärimisregistrisse. Kui pärandaja viimane elukoht oli välisriigis, viib Eesti notar pärimismenetluse läbi üksnes Eestis asuva vara suhtes tingimusel, et välisriigis ei ole võimalik pärimismenetlust läbi viia või välisriigis läbiviidav menetlus ei hõlma Eestis asuvat vara või Eestis ei tunnustata välisriigis koostatud pärimistunnistust.

Pärimismenetluse viib läbi Eesti notar ka siis, kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 650/2012, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT L 201, 27.07.2012, lk 107–134), kohaselt tuleb pärimismenetlus läbi viia Eestis, kohaldades nimetatud määruse artikleid 4–15 ja 17.

5.2 võtma vastu pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise avaldust?

Pärandi vastuvõtmise ja pärandist loobumise avaldused tuleb esitada pärimisasja menetlevale notarile. Avaldused võib tõestada ka teine notar, kes edastab avalduse menetlust läbiviivale notarile.

Pärandi vastuvõtmise ja pärandist loobumise avaldusi võivad tõestada ka Eesti välisesinduste teenistuses olevad erikutsega konsulaarametnikud, kellel on kohustus edastada enda tõestatud pärandi vastuvõtmise või pärandist loobumise avaldused viivitamata pärimisasja menetlevale notarile.

5.3 võtma vastu annaku vastuvõtmise või sellest loobumise avaldust?

Annaku määramise korraldus annab annakusaajale õiguse nõuda annakutäitjalt annakuks määratud eseme üleandmist. Annaku saamiseks peab annakusaaja esitama annaku täitmise nõude annakutäitjale. Testaator võib annaku täitmise teha kohustuseks pärijale või teisele annakusaajale. Kui testaator ei ole annakutäitjat määranud, on annakutäitjaks pärija.

Kuna annaku vastuvõtmisele ja sellest loobumisele kohaldatakse pärandi vastuvõtmise ja sellest loobumise sätteid, on ka annakust loobumise avalduse loobumistähtaja jooksul esitamata jätmise tagajärjeks annaku vastuvõtmine. Kui annakusaaja soovib annakust loobuda, tuleb loobumisavaldus esitada seaduses sätestatud loobumistähtaja jooksul, milleks on kolm kuud pärandaja surmast ja annaku saamise õigusest teadasaamisest.

Pärimismenetluse raames võtab notar ühendust kõikide testamendis nimetatud annakusaajatega ning teavitab neid nende õigusest annakule. Enne täitmisnõude esitamist on annakusaajal õigus saada teavet annaku kohta. Analoogiliselt pärandi vastuvõtmisega on annaku vastuvõtmise või sellest loobumise avaldus pöördumatu. Annakusaajal on oma õiguste tõendamiseks õigus taotleda pärimisasja menetlevalt notarilt tõendit (annakusaaja tunnistust) annakust tuleneva nõude kohta.
Kui annakuks on kinnisasi või muu ese, mille võõrandamise tehing peab olema notariaalselt tõestatud, peab olema notariaalselt tõestatud ka annaku üleandmise leping annakutäitja ja annakusaaja vahel.
Pärijast annakusaajal on õigus annakule ka siis, kui ta on pärandist loobunud.

5.4 võtma vastu pärandi sundosa vastuvõtmise või sellest loobumise avaldust?

Sundosa on võlaõiguslik rahaline nõue pärija vastu, mis tuleb esitada pärijatele. Sundosa saamise õigus tekib alates pärandi avanemisest. Sundosa saamiseks ei pea esitama avaldust notarile.
Sundosa saamise õigus on pärima õigustatud alanejal sugulasel, vanematel või abikaasal, kelle suhtes pärandajal oli surma hetkel perekonnaseadusest tulenev ülalpidamiskohustus, kuid pärandaja on testamendi või pärimislepinguga jätnud nad pärandist ilma või nende pärandiosi vähendanud võrreldes sellega, mille nad oleksid saanud seadusjärgse pärimise korral.
Notar tõestab pärija, testamenditäitja või sundosa saamiseks õigustatud isiku notariaalselt tõestatud avalduse alusel tunnistuse sundosast tuleneva nõude kohta ehk sundosa saaja tunnistuse. Sundosa saaja tunnistuses märgitakse sundosa saaja ja sundosa suurus mõttelise osana pärandist.
Õigusest sundosale võib loobuda pärimislepinguga, mis on sõlmitud pärandaja ja pärima õigustatud isiku vahel ja mille tõestab notar.

6 Lühikirjeldus siseriikliku õiguse kohase pärimismenetluse, sealhulgas pärandvara likvideerimise ja pärandvara jagamise kohta (sealhulgas teave selle kohta, kas kohus või muu ametiasutus algatab pärimismenetluse ametiülesande korras).

Pärandi avanemisel, st pärandaja surma korral läheb pärand üle pärijatele, kelleks võivad olla pärimislepingu-, testamendi- või seadusjärgsed pärijad.
Pärijate väljaselgitamiseks võib pärimismenetluse algatada pärija, pärandaja võlausaldaja, annakusaaja või muu pärandvara suhtes õigusi omav isik. Isik, kes soovib menetlust algatada, peab pöörduma notari poole ja notar koostab ja tõestab selleks avalduse. Menetlust saab läbi viia ainult üks notar, seega kui pärimismenetlus on juba algatatud ühele notarile esitatud avaldusega, edastab hilisema avalduse vastu võtnud notar selle pärimismenetlust läbiviivale notarile.
Pärija võib pärandi vastu võtta või pärandist loobuda. Pärimisõigusest loobumise tähtaeg on kolm kuud. See tähtaeg hakkab kulgema hetkest, mil pärija saab teada või peaks teada saama pärandaja surmast ja oma pärimisõigusest. Kui pärija selle aja jooksul pärandist ei loobu, loetakse ta pärandi vastu võtnuks.
Pärija võib ka enne nimetatud tähtaega teha pärandi vastuvõtmiseks pärimisasja lahendavale notarile vastavasisulise avalduse.
Pärija otsus võtta pärand vastu või sellest loobuda on pöördumatu. Pärast pärandist loobumist ei saa seda enam vastu võtta ning pärast pärandi vastuvõtmist ei saa sellest enam loobuda. See põhimõte kehtib ka annaku vastuvõtmise ja loobumise kohta selle erandiga, et pärijast annakusaajal on õigus annakule ka siis, kui ta on pärandist loobunud.
Pärandi vastuvõtmise ja pärandist loobumise avaldused peavad olema notariaalselt tõestatud.
Pärimismenetluse algatamise kohta teeb notar viivitamata pärast pärimismenetluse algatamise avalduse vastuvõtmist pärimisregistrisse kande ning avaldab hiljemalt kaks tööpäeva pärast pärimismenetluse algatamist selle kohta teate ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Lisaks saadab notar talle teada olevatele pärijatele ning muudele isikutele, kellele on testamendi või pärimislepinguga antud õigusi või pandud kohustusi, teate pärimismenetluse algatamise kohta. Viimse tahte alusel toimuva pärimise puhul teavitab notar ka isikuid, kes oleksid pärinud seadusjärgse pärimise korral.
Notar teeb päringud pärandaja õiguste ja kohustuste kohta registritesse ning Eesti Vabariigis tegutsevatele krediidiasutustele, mille loetelu kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Pärimismenetluse algataja või muu pärandvara suhtes õigusi omava isiku notariaalselt tõestatud avalduse alusel võib notar lisaks eeltoodule teha järelepärimisi ka muudele isikutele. Kui pärandaja oli pärandi avanemise ajal abielus ja abikaasade varalise suhte liigiks oli ühisvarasuhe, esitab notar vastavad päringud ja järelepärimised ka pärandaja üleelanud abikaasa õiguste ja kohustuste kohta.
Pärimismenetluse algatamiseks õigustatud isikul on pärimismenetluse läbiviimise ajal õigus saada notarilt infot selle kohta, kes on pärandi vastu võtnud ja kes on pärandist loobunud. Sama õigus on ka viimse tahte alusel toimuva pärimise puhul isikul, kes oleks pärinud seadusjärgse pärimise korral. Eeltoodud isikutel on õigus tutvuda ka pärandaja õiguste ja kohustuste kohta tehtud päringute ja järelepärimiste tulemustega. Viimse tahte alusel toimuva pärimise puhul on isikul, kes oleks pärinud seadusjärgse pärimise korral, testamendiga ja pärimislepinguga tutvumise õigus.
Kui pärija pärimisõigus ja selle ulatus on piisavalt tõendatud, tõestab notar pärimistunnistuse, kuid seda mitte enne ühe kuu möödumist alates pärimismenetluse algatamise teate avaldamises väljaandes Ametlikud Teadaanded. Notar teeb pärimistunnistuse tõestamise kohta pärimisregistrisse kande.
Peale pärimistunnistuse väljastamist on pärijatel võimalik pärandvara kokkuleppel jagada. Vaidluse korral jagab pärandvara pärija nõudel kohus.
Pärandvara jagamisel määratakse kindlaks, millised pärandi hulka kuuluvad asjad või nende osad, samuti õigused ja kohustused jäävad igale kaaspärijale.
Pärandvara jagatakse pärijate vahel vastavalt nende pärandiosale, lähtudes pärandvara hulka kuuluvate esemete harilikust väärtusest jagamise hetkel.
Pärijate kokkuleppel võib pärandvara hulka kuuluvat asja hinnata pärija erilise huvi alusel.

7 Kuidas ja millal saab isikust pärija või annakusaaja?

Pärand avaneb isiku surma korral. Pärandi avanemisel läheb pärand üle pärijale. Pärimise aluseks on seadus või pärandaja viimane tahe, mis on avaldatud testamendis või pärimislepingus. Pärimisõigust pärimislepingu järgi eelistatakse pärimisõigusele testamendi järgi, neid mõlemaid aga pärimisõigusele seaduse järgi.
Pärandi saamiseks eraldi avaldust esitada ei ole vaja. Pärandi vastuvõtmisega lähevad pärijale üle kõik pärandaja õigused ja kohustused, välja arvatud need, mis oma olemuselt on lahutamatult seotud pärandaja isikuga või mis seadusest tulenevalt ei saa ühelt isikult teisele üle minna. Kui pärija võtab pärandi vastu, siis pärandvara hulka kuuluvate esemete omand loetakse talle üle läinuks tagasiulatuvalt alates pärandi avanemise ajast. Kui pärandi on vastu võtnud mitu pärijat (kaaspärijad), kuulub pärandvara neile ühiselt.
Pärimisvõimeline on iga õigusvõimeline isik, kelleks võib olla füüsiline isik, kes pärandaja surma ajal on elus või juriidiline isik, kes sellel ajal on olemas.
Pärast pärandi avanemist elusalt sündinud laps loetakse pärandi avanemise ajal pärimisvõimeliseks, kui ta oli eostatud enne pärandi avanemist. Sihtasutus, mis luuakse testamendi või pärimislepingu alusel, loetakse pärandi avanemise ajal olemasolevaks, kui ta hiljem omandab juriidilise isiku õigused.
Üleelanud abikaasal ei ole pärimisõigust ega õigust eelosale, kui pärandaja oli enne oma surma esitanud kohtule abielu lahutamise nõude või andnud abielu lahutamiseks kirjaliku nõusoleku, samuti siis, kui pärandaja oli oma surma ajal õigustatud nõudma abielu kehtetuks tunnistamist ja oli esitanud kohtule sellekohase nõude.
Lapse seadusjärgseks pärijaks ei saa olla tema vanem, kellelt kohus on hooldusõiguse täielikult ära võtnud.
Pärimiskõlbmatu on isik, kes:
tahtlikult ja õigusvastaselt põhjustas pärandaja surma või püüdis seda teha,
tahtlikult ja õigusvastaselt asetas pärandaja olukorda, milles viimane oli kuni oma surmani võimetu tegema või tühistama viimse tahte avaldust,
sunni või pettusega takistas pärandajat tegemast või muutmast viimse tahte avaldust või samal viisil sundis teda viimse tahte avaldust tegema või tühistama, kui pärandajal ei olnud võimalik oma tegelikku viimset tahet väljendada,

tahtlikult ja õigusvastaselt kõrvaldas või hävitas testamendi või pärimislepingu, kui pärandajal ei olnud enam võimalik seda uuendada, võltsis pärandaja tehtud testamendi või pärimislepingu või selle osa.
Eesti õiguse kohaselt ei loeta sundosa saajat pärijaks, sundosa saajal on võlaõiguslik raha maksmisele suunatud nõue pärija vastu. Õigus nõuda pärijatelt sundosa tekib, kui pärandaja on testamendi või pärimislepinguga jätnud seaduse järgi pärima õigustatud alaneja sugulase, oma vanemad või abikaasa, kelle suhtes pärandajal oli surma hetkel perekonnaseadusest tulenev kehtiv ülalpidamiskohustus, pärandist ilma või on nende pärandiosi vähendanud võrreldes sellega, mille nad oleksid saanud seadusjärgse pärimise korral. Sundosa on pool pärandiosa väärtusest, mille pärija oleks seadusjärgse pärimise korral saanud, kui pärandi oleksid vastu võtnud kõik seadusjärgsed pärijad.
Pärimismenetluse algatamiseks esitab pärija, pärandaja võlausaldaja, annakusaaja või muu pärandvara suhtes õigusi omav isik notarile vastava notariaalselt tõestatud avalduse. Pärimismenetluse viib läbi notar, kelle juures on algatatud pärimismenetlus ja kes on pärimismenetluse läbiviijana kantud pärimisregistrisse. Kui pärimisregistri andmetel on pärimismenetlus juba algatatud teisele notarile esitatud avaldusega, edastab hilisema avalduse vastu võtnud notar selle pärimismenetlust läbiviivale notarile. Notar tõestab pärimistunnistuse, kui pärija pärimisõigus ja selle ulatus on piisavalt tõendatud. Mitme pärija korral märgib notar pärimistunnistuses iga pärija pärandiosa suuruse.
Pärija võib pärandi vastu võtta või pärandist loobuda. Kui pärima õigustatud isik ei loobu pärandist kolme kuu jooksul alates hetkest, mil ta saab teada või peaks teada saama oma õigusest pärandile, loetakse ta pärandi vastuvõtnuks. Kui isik pärandist loobub, välistab ta pärandiga seotud õiguslike tagajärgede saabumise enda suhtes.

8 Kas pärija pärib ka surnu võlad? Kui jah, siis millistel tingimustel?

Jah, pärija on kohustatud täitma kõik pärandaja kohustused. Pärandvara ebapiisavuse korral peab pärija need kohustused täitma oma vara arvel, välja arvatud juhul, kui ta pärast inventuuri tegemist on täitnud kohustused seaduses sätestatud korras, kui on välja kuulutatud pärandvara pankrot või kui pankrotimenetlus on lõppenud pankrotti välja kuulutamata, raugemise tõttu.
Kui pärija nõuab pärandi inventuuri, ei või pärija võlausaldajad kuni inventuuri tegemiseni, ent mitte kauem kui inventuuri tähtaja lõppemiseni rahuldada oma pärija vastu suunatud sissenõuet pärandvara arvel. Pärast inventuuri tegemist on pärija vastutus pärandvaraga seotud kohustuste eest piiratud pärandvara väärtusega.

9 Milliseid dokumente ja/või millist teavet üldjuhul nõutakse kinnisvara registreerimiseks?

Kui pärandajale kuulus kinnisasi, muutub tema surma korral kinnistusraamatu kanne omaniku osas valeks, kuivõrd kinnistusraamatusse asjaõiguse omajana kantud isik, st pärandaja ei ole see, kellele see asjaõigus tegelikult (materiaalõiguslikult) kuulub, sest pärandi avanemisel läheb kogu pärandaja vara üle teisele isikule – pärijale.
Pärija või pärijate kandmiseks kinnistusraamatusse on vaja esitada asjaõiguse uue omaja kinnistamisavaldus ja lisada sellele õigusjärglust tõendav dokument – pärimistunnistus.
Kui asjaõigus on üle läinud kaaspärijate ühisusele, siis piisab kande parandamiseks ühe kaaspärija avaldusest ning teisi pärijaid ei loeta puudutatud isikuteks, s.t nende nõusolek kande tegemiseks ei ole vajalik, sest pärija ei saa keelduda sellest, et talle juba üle läinud õigus tehakse ka kinnistusraamatus nähtavaks. Sama põhimõte kehtib ka juhul, kui võõrandatakse osa kaaspärijate ühisusest.
Seadusandlus näeb ette erinormid juhuks, kui pärimistunnistuse kohaselt oli abikaasade varalise suhte liigiks ühisvarasuhe. Sellisel juhul võib iga konkreetne ese kuuluda nii ühisvara kui ka lahusvara hulka ning seda küsimust ei ole võimalik lahendada pärimistunnistuse tõestamise käigus.
Lisaks näeb seadusandlus ette erisused olukorraks, kus pärijad on pärandvara ühisuse lõpetamiseks pärandvara jaganud, määrates kindlaks, millised pärandi hulka kuuluvad asjad või nende osad, samuti õigused ja kohustused jäävad igale kaaspärijale ja pärandi hulka kuuluv kinnisasi jääb konkreetsele kaaspärijale.

Kui pärandaja ei olnud kunagi abielus, tuleb kinnistusraamatus andmete parandamiseks esitada:

pärimistunnistus,
kinnistamisavaldus, mis on notariaalselt kinnitatud või digitaalselt allkirjastatud; digitaalselt allkirjastatav kinnistamisavaldus tuleb koostada ja esitada kinnistusosakonnale kinnistuportaali kaudu, portaali on võimalik siseneda Eesti **ID-kaardi**, **Mobiil-ID,** mõne välisriigi IDkaardi või riigiportaali kaudu.
Kinnistusraamatu kande parandamisel riigilõivu tasuda ei tule.
Sellisel juhul kantakse kinnistusraamatusse ühiste omanikena kõik pärimistunnistusel märgitud pärijad.

Samal juhul, ent pärandvara on jagatud kaaspärijate vahel selliselt, et kinnisasi jääb konkreetsele kaaspärijale, tuleb kinnistusraamatus kande muutmiseks esitada:

pärandvara jagamise kokkulepe, mille on tõestanud Eesti notar,
kinnistamisavaldus (võib sisalduda ülalnimetatud notari tõestatud pärandvara jagamise kokkuleppes).
Kinnistusraamatu kande muutmise eest tuleb tasuda riigilõiv.
Sellisel juhul kantakse kinnisasja omanikuna kinnistusraamatusse vara jagamise lepingus näidatud isik, kellele kokkuleppe alusel konkreetse kinnisasja omand üle antakse.
Notarile tuleb pärandvara jagamise lepingu tõestamiseks esitada pärimistunnistus.

Kui pärandaja abielu oli pärandi avanemise ajaks lõppenud või lõppes pärandaja surmaga, kuid pärandvara hulka kuuluv kinnisasi ei kuulunud endiste abikaasade ühisvara hulka, tuleb kinnistusraamatus kande parandamiseks esitada:

pärimistunnistus,
omandiõiguse tunnistus, mis tõendab, et tegemist oli pärandaja lahusvaraga,
kinnistamisavaldus, mis on notariaalselt kinnitatud või digitaalselt allkirjastatud; digitaalselt allkirjastatav kinnistamisavaldus tuleb koostada ja esitada kinnistusosakonnale kinnistuportaali (https://kinnistuportaal.rik.ee) kaudu, portaali on võimalik siseneda Eesti **ID-kaardi**, **Mobiil-ID,** mõne välisriigi IDkaardi või riigiportaali https://www.eesti.ee kaudu.
Kinnistusraamatu kande parandamisel riigilõivu tasuda ei tule.
Kinnistusraamatusse kantakse kõik pärimistunnistusel märgitud pärijad.
Notarile tuleb omandiõiguse tunnistuse tõestamiseks tõendada, et tegemist oli ainult abikaasale kuuluva varaga (lahusvaraga). Reeglina tuleks notarile esitada vara omandamise aluseks olnud dokumendid, kui notaril ei ole võimalik ise neid saada, või dokumendid, mis tõendavad, et abikaasad olid vara jaganud või määranud selle kuulumise lahusvara hulka (nt abieluvaraleping, ühisvara jagamise leping, muu omandamisdokument, mis tõendab, et tegemist oli lahusvaraga nagu kinkeleping vms).

Kui pärandaja abielu oli pärandi avanemise ajaks lõppenud või lõppes pärandaja surmaga ning pärandvara hulka kuuluv kinnisasi kuulus endiste abikaasade ühisvara hulka, tuleb kinnistusraamatus kande parandamiseks esitada:

pärimistunnistus,
omandiõiguse tunnistus, mis tõendab, et tegemist oli pärandaja ja endise abikaasa ühisvaraga,

kinnistamisavaldus, mis on notariaalselt kinnitatud või digitaalselt allkirjastatud; digitaalselt allkirjastatav kinnistamisavaldus tuleb koostada ja esitada kinnistusosakonnale kinnistuportaali (https://kinnistuportaal.rik.ee) kaudu, portaali on võimalik siseneda Eesti **ID-kaardi**, **Mobiil-ID**, teatud välisriigi IDkaardi või riigiportaali https://www.eesti.ee kaudu.
Kinnistusraamatu kande parandamisel riigilõivu tasuda ei tule.
Kinnistusraamatusse kantakse kõik pärimistunnistusel märgitud pärijad ja üleelanud abikaasa või endine abikaasa, olenemata sellest, kas ta on pärija või mitte.
Notarile tuleb omandiõiguse tunnistuse tõestamiseks tõendada, et tegemist oli ühisvaraga. Reeglina tuleks notarile esitada vara omandamise aluseks olnud dokumendid, kui notaril ei ole võimalik ise neid saada (mh ühisvara jagamise leping, abieluvaraleping).
Kui pärandaja abielu oli pärandi avanemise ajaks lõppenud või lõppes pärandaja surmaga ning pärandvara hulka kuuluv kinnisasi kuulus endiste abikaasade ühisvara hulka, abikaasade ühisvara on jagatud ning pärandvara on jagatud kaaspärijate vahel selliselt, et kinnisasi jääb konkreetsele kaaspärijale, tuleb kinnistusraamatus kande muutmiseks esitada:
omandiõiguse tunnistus ning abikaasade ühisvara jagamise kokkulepe, mille on tõestanud Eesti notar,
kinnistamisavaldus (võib sisalduda ülalnimetatud notari tõestatud abikaasade ühisvara ja pärandvara jagamise kokkuleppes),
Kinnistusraamatu kande muutmisel tuleb tasuda riigilõiv.
Abikaasade ühisvara jagamise tulemusel kantakse kinnistusraamatusse omanikena pärandaja ja üleelanud abikaasa vastavalt nende mõttelistele osadele.
Pärandaja mõttelise osa omanikena kantakse kinnistusraamatusse need pärimistunnistuses märgitud pärijad, kellele kokkuleppe alusel konkreetse kinnisasja omand üle antakse. Kui pärijatele kuuluv mõtteline osa pärijate vahel jagatakse, siis näidatakse igale pärijale kuuluv mõttelise osa suurus.
Notarile tuleb omandiõiguse tunnistuse ja pärandvara jagamise kokkuleppe tõestamiseks tõendada, et tegemist oli ühisvaraga.
Samal juhul on teine võimalus, et kinnistusraamatus kande muutmiseks esitatakse:
endiste abikaasade ühisvara jagamise kokkulepe ja pärandvara jagamise kokkulepe, mille on tõestanud Eesti notar,
kinnistamisavaldus (võib sisalduda ülalnimetatud notari tõestatud abikaasade ühisvara ja pärandvara jagamise kokkuleppes),
Kinnistusraamatu kande muutmisel tuleb tasuda riigilõiv.
Kinnisasja omanikuna kantakse kinnistusraamatusse vara jagamise kokkuleppes näidatud isik, kellele kokkuleppe alusel konkreetse kinnisasja omand üle antakse.
Notarile tuleb endiste abikaasade ühisvara ja pärandvara jagamise kokkuleppe tõestamiseks tõendada, et tegemist oli ühisvaraga.
9.1 Kas pärandi hooldaja määramine on kohustuslik või taotluse korral kohustuslik? Kui see on kohustuslik või taotluse korral kohustuslik, milliseid samme tuleb selleks astuda?
Pärandaja surma korral rakendab kohus pärandvara hoiumeetmeid, kui:
pärija ei ole teada,
pärija ei viibi pärandvara asukohas,
ei ole teada, kas pärija on pärandi vastu võtnud,
pärija on piiratud teovõimega isik ja talle ei ole määratud eestkostjat,
esinevad muud seaduses sätestatud alused.
Pärandvara hoiumeetmed on pärandvara valitsemise korraldamine ja tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud hagi tagamise abinõude rakendamine.
Pärandvara valitsemiseks määrab kohus pärandi hooldaja.
Kohus rakendab pärandvara hoiumeetmeid omal algatusel, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Kohus võib pärandvara hoiumeetmete rakendamise otsustada ka pärandaja võlausaldaja, annakusaaja või muu pärandvara suhtes nõuet omava isiku taotlusel, kui hoiumeetmete rakendamata jätmine võiks ohustada nimetatud isikule kuuluva nõude rahuldamist pärandvara arvel. Vaidluse korral, kes on pärija, võib kohus pärandvara hoiumeetmete rakendamise otsustada ka pärimisõiguse tunnustamist nõudva isiku taotlusel.
Kui sihtmäärangut ei täideta, võib kohus huvitatud isiku avalduse alusel määrata selle täitmiseks hooldaja, kellel on sihtmäärangu täitmiseks määratud vara suhtes testamenditäitja õigused ja kohustused.
Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutus, notar ning kohtutäitur on kohustatud teatama kohtule neile teatavaks saanud hoiumeetmete rakendamise vajadusest.
9.2 Kellel on õigus surma puhuks tehtud korraldus täide viia ja/või pärandit hooldada?
Kui pärandvara suhtes hoiumeetmeid rakendatud ei ole, siis valitsevad pärandvara pärijad ühiselt. Pärijatel on kohustus täita kõik testamendis tehtud korraldused sh anda üle pärandvara vastavalt testamendis tehtud korraldustele.
Kui pärandvara suhtes on rakendatud hoiumeetmeid, valitseb pärandvara kohtu määratud pärandi hooldaja, kellele kohus võib anda korraldusi vara valdamiseks, kasutamiseks ja käsutamiseks. Hooldaja võib pärandvara käsutada üksnes oma kohustuste täitmiseks ja pärandvara valitsemisega seotud kulude katmiseks. Hooldaja täidab seadusest tulenevaid pärandi hooldaja kohustusi.
Kui testamendiga on määratud testamenditäitja, siis ei või pärija käsutada pärandvara hulka kuuluvaid esemeid, mida testamenditäitja vajab enda ülesannete täitmiseks. Testamenditäitja on kohustatud vara heaperemehelikult valitsema ning andma pärijale üle need esemed, mida ta testamenditäitmiseks ei vaja.
Kuni pärandi vastuvõtmiseni pärija poolt on testamenditäitja kohustatud täitma pärandi hooldaja kohustusi või taotlema pärandvara valitsemist.
9.3 Millised on pärandi hooldaja volitused?
Pärandi hooldaja õigused, kohustused, pädevused
Valitsema pärandvara heaperemehelikult ning tagama selle säilimise.
Andma pärandvara arvel ülalpidamist pärandaja perekonnaliikmetele, kes elasid pärandaja surmani temaga koos ja said temalt ülalpidamist.
Täitma pärandvara arvel pärandvaraga seotud kohustused, aru andma vara valitsemisest kohtule ja pärijatele.
Võtma pärija või kolmanda isiku valduses oleva pärandvara oma valdusesse või tagama muul viisil selle eraldamise pärija varast, kui see on vajalik pärandvara säilimise tagamiseks.
Algatama pärimismenetluse Eesti notari juures, esitades talle sellekohase avalduse või kui Eesti notar ei ole pädev pärimismenetlust läbi viima, siis rakendama muid meetmeid, mis on vajalikud pärijate väljaselgitamiseks.
Hooldaja peab pärast inventuuri tegemist rahuldama pärandavara nimekirja kantud nõuded, mille täitmise tähtpäev on saabunud. Need nõuded, mille täitmise tähtpäev ei ole saabunud, rahuldab hooldaja pärija nõusolekul. Kui hooldus on määratud pärandaja võlausaldaja, annakusaaja või muu pärandvara suhtes nõuet omava isiku taotlusel olukorras, kus hoiumeetmete rakendamata jätmine võiks ohustada nimetatud isikule kuuluva nõude rahuldamist pärandvara arvel, on hooldaja kohustatud pärast pärandvara nimekirja koostamist rahuldama pärandvara arvel kõik pärandvara nimekirja kantud nõuded seaduses nimetatud järjekorras. Pärandvara ei või pärijale välja anda enne nõuete rahuldamist.
Kui pärandvarast ei jätku kõikide nõuete rahuldamiseks ja pärija ei ole nõus nende rahuldamisega oma vara arvel, on hooldaja kohustatud viivitamata esitama avalduse pärandvara pankroti väljakuulutamiseks. Hooldaja võib pärandvara käsutada üksnes oma kohustuste täitmiseks ja pärandvara valitsemisega seonduvate kulude katmiseks. Hooldajal ei ole õigust kohtu loata käsutada pärandvara hulka kuuluvat kinnisasja. See ei kohaldu olukorras,

kus pärija ei ole selgunud kuue kuu jooksul pärandi avanemisest arvates, samuti juhul, kui pärandi vastu võtnud pärija ei ole kuue kuu jooksul pärandi vastuvõtmisest arvates asunud pärandvara valitsema, kuivõrd siis võib pärandi hooldaja pärast inventuuri tegemist pärandvara müüa ning hoiustada pärandvara müügist saadu.
Pärijal ei ole õigust käsutada pärandvara, mis on antud hooldaja valitseda.
Pärandavara hooldajal on õigus saada enda ülesannete täitmise eest tasu, mille suuruse määrab kohus.

Testamenditäitja õigused, kohustused, pädevused

Testamenditäitja täidab seadusest tulenevaid ülesandeid, kui testamendist ei tulene teisiti. Testamenditäitja võib testamendis antud ülesannetest huvitatud isikute nõusolekul kõrvale kalduda, kui see on testaatori viimse tahte täitmise huvides.
Testamenditäitja on kohustatud viivitamata pärast oma ülesande vastuvõtmist esitama pärijale nimekirja pärandi esemetest, mida ta vajab oma kohustuste täitmiseks.
Kuni pärandi vastuvõtmiseni pärija poolt on testamenditäitja kohustatud täitma pärandi hooldaja kohustusi või taotlema pärandvara valitsemist.
Testamenditäitja on kohustatud täitma annakud, sihtkäsundid, sihtmäärangud ja muud testamendist või pärimislepingust tulenevad kohustused.
Testamenditäitja on kohustatud valitsema pärandvara heaperemehelikult ning tagama selle säilimise.
Testamenditäitja on kohustatud võtma pärandvara hulka kuuluva eseme oma valdusesse või tagama muul viisil pärandvara eraldamise pärija varast, kui see on testamenditäitja ülesannete täitmiseks vajalik.
Testamenditäitjal on õigus võtta pärandi suhtes kohustusi ja käsutada pärandvara hulka kuuluvaid esemeid, kui see on testamenditäitja ülesannete täitmiseks vajalik.
Kui pärandaja on teinud korraldusi pärandvara jagamise kohta, on testamenditäitja kohustatud pärandvara pärijate vahel jagama.
Testamenditäitja ülesannete täitmiseks on testamenditäitjal õigus esindada pärijat või annakusaajat.
Testamenditäitja peab pärijale välja andma pärandvara hulka kuuluvad esemed, mis on tema valduses ja mida ta ei vaja oma kohustuste täitmiseks.
Kui testamenditäitja ei pea testaatori korraldust täitma isiklikult, võib ta selle täitmist nõuda pärijalt.
Pärijal ei ole õigust käsutada pärandvara hulka kuuluvaid esemeid, mida testamenditäitja vajab oma kohustuste täitmiseks.
Testamenditäitja vastutab oma kohustuste rikkumisega pärijale või annakusaajale süüliselt tekitatud kahju eest.
Testamenditäitja on kohustatud oma tegevusest pärijatele ja annakusaajatele aru andma.
Vajalikud kulutused, mida testamenditäitja on oma kohustuste täitmiseks teinud, hüvitatakse pärandi arvel.
Testamenditäitja võib nõuda oma tegevuse eest mõistlikku tasu, kui testamendist ei tulene teisiti.

10 Millised dokumendid antakse üldjuhul välja siseriikliku õiguse kohaselt pärimismenetluse jooksul või selle lõpus, tõendades pärandisaajate staatust ja õigusi? Kas neil on konkreetne tõendusjõud?

Kui pärijate pärimisõigus ja selle ulatus on tõendatud, tõestab notar pärimistunnistuse, milles märgitakse iga pärija pärandiosa suurus, kuid ei märgita pärandvara koosseisu.
Pärandaja õigused ja kohustused lähevad pärijale alates pärandaja surma hetkest üle seaduse alusel. Pärimistunnistusel ei ole õigustloovat tähendust, s.t. pärimistunnistus ei lõpeta ega tekita omandiõigust. Pärimistunnistuse näol on tegemist õigusjärglust tõendava dokumendiga, mille puhul eeldatakse, et tunnistusel nimetatud isik(ud) on pärija(teks) selles märgitud ulatuses.

See veebileht on osa portaalist „Teie Euroopa“.
Sooviksime teilt tagasisidet selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

This webpage is part of an EU quality network

Viimati uuendatud: 18/04/2023
Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.